
DRAGOLJUB GAVARIĆ

TREĆE SAVETOVANJE JUGOSLOVENSКИH IZDAVAČA

Svake godine, izdavači Jugoslavije održavaju savetovanje o različitim temama u izdavačkoj delatnosti. Ove godine bilo je najviše izdavača, preko dve stotine. Pored izdavačkih radnika skupu su prisustvovali predstavnici poslovnih banaka, privrednih komora, društvenopolitičkih organizacija i organa uprave nadležnih za poslove kulture, ali su oni predstavljali više izuzetak nego pravilo, jer im se pozivi i ne šalju.

Među dvanaest referenata, četiri je bilo iz inostranstva — Nemačke, Holandije i Sjedinjenih Američkih Država.

Prvi put na ovom savetovanju jedno predavanje održano je van naše granice, u Trstu, u izdavačkoj kući Založništvo tržašnega tiska, u kojoj se izdaju knjige na slovenačkom jeziku za pripadnike slovenačke manjine u Italiji.

Dve teme su dominirale na savetovanju — saradnja u izdavanju, plasmanu i korišćenju knjiga i problemi jugoslovenskog tržišta knjige. I jedna i druga tema su izraz najaktuelnijih problema u našoj izdavačkoj delatnosti, te interesovanje za njih treba pozitivno oceniti.

Ivan Bratko, direktor Državne založbe Slovenije i predsednik Udruženja izdavača i knjižara Jugoslavije govorio je o sadašnjem trenutku izdavačke delatnosti. Ocenjujući izdavačku situaciju kao nepovoljnu, on nije mogao da zaobiđe činjenicu da je u istoriji jugoslovenskog izdavaštva prošla godina predstavljala njen vrhunac po broju izdanja — 10.110 naslova. Međutim, najviši ti-

raž svih izdanja postignut je u 1969. godini, kada je iznosio 63,686.000 primeraka. 1973. godine on je opao na 52,768.000 primeraka. Time je, razume se i prosečan tiraž izdanja svake godine niži. Taj pad, rekao je Bratko, glavni je pokazatelj za sadašnji trenutak izdavačke delatnosti.

Tražeci uzroke ovakvoj situaciji, Bratko je istakao da se oni nalaze i u usitnjenosti i nedovoljnoj poslovnosti izdavača, koja nije u skladu sa savremenim dostignućima poslovanja u izdavačkoj delatnosti, zatim u visokoj ceni knjige i drugom. Međutim, on je naglasio da osnovni uzroci leže u nepovoljnom ekonomskom položaju izdavačke delatnosti koja je izgubila povlastice u poreskoj, kreditnoj i privrednoj politici uopšte. Pri tome Bratko je samo napomenuo da je u Republici Srbiji Skupština donela zaključke, koji ako se budu ostvarili, imaće značajno dejstvo na menjanje položaja izdavačke delatnosti. Ono sve što je do sada postignuto i u Srbiji i u drugim republikama i pokrajinama prećutano je. On je govorio i o opadanju interesovanja za knjigu kod čitalaca i kupaca. Bratko je pledirao za nastavak aktivnosti koja bi dovela do promene u privrednoj politici u odnosu na izdavačku delatnost, u tom smislu što bi izdavačku delatnost trebalo dovesti u takvu poziciju da može ostvariti društvene i kulturne zadatke postavljene joj na X kongresu SKJ i kongresima republika i pokrajina. On je, doduše, izneo mišljenje da brži napredak izdavačke delatnosti zavisi i od saradnje izdavača, autora i drugih činilaca koji neposredno učestvuju u ostvarivanju izdavačke delatnosti.

Direktor izdavačkog preduzeća „Nolit“ Sava Lazarević, govorio je o plasmanu marksističke literature na jugoslovenskom knjižarskom tržištu. On je istakao da se, u skladu sa potrebama, u svim republikama i pokrajinama povećao broj izdanja i tiraž marksističke literature i da je u tom smislu neophodna saradnja i usklađivanje izdavačkih planova na jugoslovenskom nivou. Lazarević je, zatim, naglasio da izdavači moraju biti povezani sa korisnicima marksističke knjige. Insistirao je na objedinjavanju akcije i sredstava svih činilaca koji učestvuju u stvaranju i pripremi, izdavanju, plasmanu i korišćenju marksističke knjige. Lazarević je zapazio da nema dovoljno izdanja koja bi na popularan način predstavljala marksističku misao najširem krugu čitalaca. On je izneo i neka pozitivna iskustva iz SR Srbije.

O potrebi i oblicima saradnje u izdavanju knjiga jugoslovenskih izdavača govorio je Borut Ingolič iz „Mladinske knjige“.

Dragoljub Gavarić je govorio o izdavačkoj delatnosti i potrebi veće i konkretnije međure-

publičke saradnje u izdavanju i plasmanu knjiga, novina i časopisa na jezicima narodnosti u SFRJ.

Težnjom za većom saradnjom bilo je prožeto i izlaganje Martina Žnederčiča iz „Cankarjeve založbe”, koji je govorio o jugoslovenskom tržištu knjiga. On je naglasio da je to tržište nedovoljno razvijeno. Navike čitanja nisu naročito razvijene, ali je pozitivno to, naglasio je on, što su mladi ljudi korisnici knjige. Zabrinjava, međutim, što radnici i deo stanovništva sa manjim primanjima slabo kupuju knjigu. U tom cilju društvo bi trebalo da preuzima blagovremene i energičnije mere.

Komentarišući Samoupravni sporazum o koordinaciji programa izdavanja i Samoupravni sporazum o uređenju međusobnog odnosa u prometu knjiga i ostalih publikacija, Jelenko Bučevac, direktor Udruženja izdavača i knjižara Jugoslavije smatra da su ovi dokumenti značajan prilog konkretnoj saradnji među izdavačima na teritoriji naše države.

O istraživanju knjiga u Evropi govorio je dr Volfrang Štraus iz Hamburga, dok je M. Miler iz Sjedinjenih Američkih Država ukazao učesnicima na moći kompjutera u izdavanju i plasmanu knjiga, njegovoj primeni i perspektivi u izdavaštvu.

O grafičkoj i umetničkoj opremi knjige, svoja istraživanja je predstavio dr Albert Kapr iz Lajpciga, dok je Slavko Goldštajn iz „Libera” govorio o reprintu i njegovom značaju u savremenoj izdavačkoj delatnosti.

Na savetovanju su se pored aktuelnih tema naše izdavačke politike mogla čuti izlaganja o najnovijim dostignućima u tehnici izdavanja i plasmanu knjige. S tog stanovišta, savetovanje je korisno i potrebno. Osnovna njegova slabost, međutim, je u tome što je auditorij pasivno prihvatao sva ova saopštenja.

Doduše, nekoliko učesnika u diskusiji istaklo je dva-tri problema koji pritiskuju jugoslovensko izdavaštvo.

Petar Džadžić, urednik u Izdavačkom preduzeću „Prosveta” i književni kritičar, bio je veoma kritičan prema neaktivnosti Udruženja izdavača i knjižara Jugoslavije, kao i prema nemobilnosti izdavača da se izbore za drugojačiji tretman izdavačke delatnosti u društveno-ekonomskom sistemu i kulturnoj politici. On je rekao da iščekivanje na trenutak da isključivo drugi rešavaju probleme ove delatnosti ukazuje na infe-

riornost izdavačkih radnika. Pri ovome, posebno je istakao anemičnost publikacije „Knjiga svet” koju izdaje Udruženje izdavača, koja u širokoj i kulturnoj javnosti deluje potpuno anonimno. On se zalagao za mobilizaciju izdavača i konstruktivan pristup čitavoj problematici izdavačke delatnosti.

Podržavajući osnovne tvrdnje koje se odnose na ekonomski položaj izdavačke delatnosti u referatu Ivana Bratka, Gligorije Đerić je naglasio posebnu aktivnost u SR Srbiji usmerenu da se položaj izdavačke delatnosti u društveno-ekonomskom sistemu poboljša. On je rekao da da su izdavači, na jednoj strani, naišli na razumevanje i spremnost nadležnih organa u Republici i da se u tom smislu dosta postiglo. Istovremeno, naglasio je Đerić, došlo je, na drugoj strani, do velikog porasta novih zakonskih obaveza koje su izdavači morali da ispune, naročito na osnovu republičkih propisa. Te obaveze su tolike da su ravne sumi sredstava koju su izdavači dobili za kreditiranje proizvodnje iz poštanske štednje. Izlazi tako da su ta sredstva dobili da bi se uplatila u republički budžet. On je, takođe, naglasio da su veoma velike kamatne stope, i da su one, prema završnim računima jugoslovenskih izdavača, u prošloj godini, iznosile oko sedam milijardi starih dinara. Nije, međutim, jasno da li su njima opterećeni samo krediti za knjigu, ili ukupna sredstva koja koriste izdavačka preduzeća. Najzad, Đerić se osvrnuo i na Nacrt zakona o otpisivanju zaliha, koji bi, ako bi se usvojio, potpuno unazadio izdavačku delatnost sa kulturnog i društvenog stanovišta, pošto bi se izdavači orijentisali isključivo na ona izdanja koja bi mogli prodati za godinu dana.

Teme o kojima su izdavači na ovom, pa i na ranijim savetovanjima raspravljali prevazilaze njihove stručne, poslovne, cehovske interese, a predstavljaju društvene probleme i probleme kulturne politike. Otuda bi bilo logično da se na ovom savetovanju nađu pored izdavača i književnici, književni i stručni prevodioci, bibliotekari, predstavnici društvenopolitičkih organizacija, interesnih zajednica kulture i obrazovanja i naučnog rada, najvećih kulturnih i naučnih ustanova, organa uprave nadležnih za poslove kulture, obrazovanja i nauke, banaka, komora i drugih koji posredno ili neposredno utiču na sudbinu ove delatnosti. Njihova odsutnost je jedan od glavnih uzroka što na savetovanju nema dijaloga, polemike, rasprave, konkretnijih zaključaka. To je sigurno i uzrok što na ovakvim skupovima ima veoma malo izdavačke samokritičnosti.